

„Bibliografijos teorijos“ disciplina Vilniaus universitete

Osvaldas JANONIS

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros institutas, Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius, el. p. janonis@kvb.lt

Viena iš fundamentinių bibliografijos mokslo disciplinų, dėstomų Vilniaus universiteto bibliotekininkystės ir informacijos mokslo bakalauro studijų programos II kurso studentams, yra „Bibliografijos teorija“. Straipsnyje apibūdinamas jos turinys, atskleidžiami kai kurie dėstymo metodikos bruožai, formuluojami studentų teorinio bibliografinio parengimo tobulinimo uždaviniai, keliamas pribrendęs uždavinys – parengti lietuvišką „Bibliografijos teorijos“ vadovėlį.

Reikšminiai žodžiai: bibliografijos mokslas; bibliografijos teorija; dėstymas; Vilniaus universitetas.

Vienas svarbiausių ir labiausiai išrutuliotų informacijos mokslų yra bibliografijos mokslas. Jo branduolį sudaro bibliografijos teorija – mokslinė disciplina, kuri tiria bibliografijos, kaip visuomeninio reiškinių, esmę, bibliografijos struktūrą, jos funkcijas, klasifikuoja bibliografijos reiškinius, procesus ir objektus, nagrinėja bibliografijos ryšius su kitomis mokslinės ir praktinės veiklos sritimis, jos vietą informacijos ir komunikacijos sistemoje. Ji formuoja mokslinių sąvokų sistemą, nustato bibliografijos funkcionavimo dėsningumus.

Teoriniam bibliografijos pažinimui yra būdingas gebėjimas paaiškinti ir interpretuoti empirinę medžiagą, nustatyti loginius ryšius tarp apibendrinimų, sintetinti žinias. Bibliografijos teorijoje sukuriama sudėtingos konceptualiosios struktūros. Išplėtotos teorinės doktrinos tiesiogiai neapriboja nuo empirijos. Teorijoje sumažėja jausminis akivaizdumas, tiesioginis ryšys su bibliografine praktika. Jai būdinga abstrakcijų gausa.

Dabartinis bibliografijos teorijos lygmuo leidžia ją laikyti aukščiausia bibliografijos mokslinių žinių forma. Jos pagrindiniu bruožu laikytina tai, kad bibliografijos teorija tiria bibliografijos esmę, nustato tai, ko nematyti bibliografinių reiškinių, procesų ir objektų paviršiuje, atskleidžia „paslėptą“ jų esmę.

Bibliografijos teorija bibliografiją atkuria kaip sudėtingą visuomeninį reiškinį. Teorijos specialistai abstrahuojasi nuo pavienių objektų ir realių situacijų. Teoriniai modeliai hierarchiškai susiejami ir sudaro darnų bibliografijos teorijos karkasą. Teorijoje siekiama, kad žinios būtų nuoseklios, neprieštarautų viena kitai, būtų sisteminės, kiek įmanoma vientisai atspindėtų bibliografiją, kaip sudėtingą pažintines

(mokslinės ir mokomosios) bei praktinės veiklos sričių sistemą, kuri garantuoja bibliografinės informacijos – vienos iš socialinės informacijos rūšių – rengimą ir funkcionavimą visuomenėje.

Dabartinė bibliografijos teorija įgauna sudėtingą struktūrą. Joje susiformavo bibliografinės informacijos mikro-teorija, atsirado įvairios bibliografijos koncepcijos.

Bibliografijos teorija turi didelių potencialų, aiškinamųjų ir interpretacinių galimybių. Ji atlieka svarbų metodologinį vaidmenį. Akivaizdžios ir jos euristinės galimybės. Taigi bibliografijos teorijai būdingos ne tik aprašomoji, aiškinamoji, sisteminimo ir žinių sintezės funkcijos.

Todėl natūralu, kad bibliografijos teorija – viena iš fundamentinių bibliografijos mokslo disciplinų, dėstomų Vilniaus universiteto bibliotekininkystės ir informacijos bakalauro studijų II kurso studentams. Tai vėliau dėstomų „Bibliografijos metodikos“, „Lietuvių bibliografijos“, „Užsienio bibliografijos“ ir „Bibliografinės heuristikos“ disciplinų teorinis pagrindas. Išklause šią discipliną studentai privalo suvokti bibliografijos esmę, perprasti ir teisingai vartoti bibliografijos terminus, įsivaizduoti bibliografijos struktūrą, žinoti jos funkcionavimo dėsningumus ir principus, sugebėti klasifikuoti įvairius bibliografijos reiškinius, procesus ir objektus.

Šio straipsnio tikslas yra pristatyti bibliografų bendruomenei „Bibliografijos teorijos“ discipliną, apibendrinti šių eilučių autoriaus sukauptą jos dėstymo patirtį.

Bibliografijos teorijos dėstymas galimas dviem pagrindiniais būdais: deduciniu ir indukcinio. Abu juos teko išbandyti. Vienu atveju studentams jau pirmojoje paskaitoje

buvo pateikiama bendra bibliografijos samprata. Mokslinėje literatūroje esant šimtams apibrėžimų, sudėtingą visuomeninį reiškinį apibūdinti vienu apibrėžimu yra nelengvas uždavinys. Apibrėžimas turi kuo labiau aprėpti ir tiksliau atspindėti įvairius bibliografijos moksle egzistuojančius požiūrius, nuomonių įvairovę. Savaime suprantama, kad pateikiamame bibliografijos apibrėžime negali būti studentui nežinomų terminų, jis turi būti gana bendras ir tuo pačiu tiksliai atspindėti bibliografijos esmę. Šiuo atveju labai padeda rusų mokslininkės ir pedagogės M. Vochryševos sukaupta patirtis. Ji pateikia tokį pirminį bibliografijos apibrėžimą: „bibliografija – tai orientavimo informacijos ir žinių erdvėje sistema, naudojanti specialų jų struktūrinimo metodą“¹. Vėlesnėse paskaitose tokį bendrą apibrėžimą tenka palaiapsniui konkretinti. Tam pasitarnauja bibliografijos evoliucijos problemos nagrinėjimas, bibliografijos egzistavimo formų evoliucijos atskleidimas, bibliografijos pagrindinių funkcijų ir jos raidos dėsningumų atskleidimas.

Produktyvesnis ir vaisingesnis antrasis bibliografijos teorijos dėstymo metodas, kai bibliografijos apibrėžimas pateikiamas ne pirmoje paskaitoje, o prie jo logiškai ir nuosekliai „einama“ keletą paskaitų. Beje, tokį dėstymo būdą vartojo savo vadovylyje O. Koršunovas². Šiuo atveju pradžioje pateikiama detali dokumentinės komunikacijos sistemos – sistemos, skirtos dokumentų funkcionavimo procesams visuomenėje valdyti, – analizė. Pagrindinis dėmesys čia nukrypsta į tris minimos sistemos elementus – dokumentą, informacijos vartotoją ir tarpininkus. Paskaitoje akcentuojama, kad ir dokumentai, ir informacijos vartotojai, jų poreikiai ir interesai yra nevienalyčiai, todėl žmogaus sąveikoje su informacija susiduriama su sunkumais. Kaip žinoma, jie informacijos moksluose vadinami informacijos barjerais. Tai gali būti bet kurie objektyvaus ar subjektyvaus pobūdžio faktoriai, kurie trukdo kiekvienu konkrečiu atveju informacijos vartotojui gauti reikalingas žinias ir informaciją. Paskaitoje pateikiama informacijos barjerų rūšinė klasifikacija, apibūdinami erdvės, laiko, kiekybiniai, kalbos, kokybiniai, ekonominiai ir kiti informacijos barjerai. Po to akcentuojama, kad žmonija, siekdama įveikti jų neigiamą poveikį arba bent jį minimalizuoti, palaipsniui sukūrė įvairius socialinius institutus – bibliotekininkystę, knygų prekybą, archyvininkystę ir kt. Parodoma, kad ir bibliografija susiformavo kaip toks institutas. Jis sukūrė savo specifines priemones, būdus ir metodus, kurie garantuoja optimalesnį dokumentinės komunikacijos sistemos funkcionavimą.

Vėliau pereinama prie bibliografinės informacijos mikroterijos pagrindų išdėstymo. Čia remiamasi O. Koršunovo sukurtais bibliografijos teorijos pradmenimis, kurie transformuojami atsižvelgiant į jos oponentų pareikštas kritines pastabas. Paskaitų metu studentai įsitikina, kad bibliografija turi efektyvią priemonę informacijos barjerams

įveikti ar jų neigiamoms pasekmėms sušvelninti – bibliografinę informaciją. Ji apibrėžiama kaip informacija apie dokumentus, kuri būtina jiems identifikuoti ir naudoti. Visoje disciplinoje siekiama informacijos sąvoką traktuoti vienareikšmiškai.

Bibliografinės informacijos sąvokai paskaitose ir seminaruose skiriama daug vietos ir laiko, nes ji yra bibliografijos teorijos pagrindinė kategorija, bibliografijos „kalba“, jos saviraiškos būdas ir universalus bibliografinės veiklos rezultatas. Studentai supažindinami su bibliografinės informacijos funkcionavimo etapais (aktyviu funkcionavimu, senėjimu ir konservavimu), jos egzistavimo empirinėmis formomis (bibliografinis aprašas, bibliografinis įrašas, bibliografijos priemonė, bibliografijos produkcija, žodinės, spausdintinės, kortelinės ir skaitmeninės formos), savybėmis (dalykiškumas, antrinis pobūdis, kompleksiskumas, universalumas, standartiškumas, komunikacinis pobūdis ir kt.). Čia studentams išaiškinama, kas yra afininė, latentinė, kataloginė, diagenetinė bibliografinė informacija.

Daug vietos paskaitose skiriama bibliografinės informacijos pagrindinėms visuomeninėms funkcijoms. Jos išvedamos iš pagrindinių dokumentinių poreikių per pagrindinių atitikimų tipus dokumentinės komunikacijos sistemoje. O. Koršunovas jas įvardijo kaip paieškinę, komunikacinę ir įvertinančiąją. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju „komunikacinės funkcijos“ terminas pavartotas nekorektiškai, visos bibliografinės informacijos pagrindinės visuomeninės funkcijos pervardijamos pagal E. Bespalovą³ analogiškai į sintaksinę, semantinę ir pragmatinę. Studentai supažindinami su bibliografinės informacijos funkcinę logine struktūra. Pastaraisiais metais atsisakyta dėstyti O. Koršunovo funkcinę genetinę struktūrą, kurios nepagrįstumą įrodė E. Bespalova.

Po to logiškai pereinama prie bibliografijos sąvokos apibrėžimo ir aiškinimo. Kadangi bibliografinės informacijos rengimu, jos saugojimu, sklaida ir vartojimu rūpinasi žmogus, drauge su šiomis sritimis atsirado ir plėtojosi bibliografinė veikla. Sudėtingėjant jos uždaviniams ir funkcijoms, atsirado darbo pasidalijimas, specializacija. Bibliografavimas (bibliografinės informacijos rengimas) ėmė atsiskirti nuo bibliografinio aptarnavimo (bibliografinės informacijos pateikimo vartotojams). Pagaliau atsirado bibliografijos mokslas (mokslinė disciplina, tirianti bibliografiją), bibliografų profesionalų rengimo sistema, bibliografijos vadyba. Visi šie veiklos barai ir sudaro vientisą specifinę žmogaus veiklos sritį, vadinamą bibliografija.

Paskaitose aiškinamos „bibliografijos“ termino polisemiškumo priežastys, pabrėžiama, kad ši pagrindinio termino savybė apsunkina mokslinę komunikaciją. Studentams diegiama mintis, kad „bibliografijos“ terminu nevadintini objektai, procesai, reiškiniai, kuriems apibūdinti yra savi terminai („bibliografijos priemonė“, „bibliografijos

mokslas“, „bibliografinė veikla“ ir kt.). Gaila, kad mūsų šalies profesinėje spaudoje tokios nuostatos nesilaikoma ir studentai nuolat „išmušinėjami iš vėžių“. Bet koks neat-sargus termino vartojimas bemat sujaukia studento žinių sistemą.

Supažindinus su bibliografijos samprata, paskaitose aptariama bibliografijos evoliucija (bibliografijos istorija dėstoma „Lietuvių bibliografijos“ ir „Užsienio bibliografijos“ disciplinose). Beje, istorikų tyrimai parodė, kad bibliografija atsirado 3-iajame tūkstantmetyje prieš Kristų Mesopotamijoje ir Senovės Egipte. Paskaitose studentai supažindinami su pirmaisiais bibliografijos reiškiniais, afininės, latentinės, kataloginės ir diagenetinės bibliografijos istorinėmis formomis. Jose atskleidžiama bibliografijos objekto transformacinė grandinė: rankraštis–knyga–dokumentas–medija. Vėlesnėse paskaitose aiškinamos bibliografijos funkcijos. Jos skirstomos į pagrindines ir šalutines.

M. Vochryševos moksliniai tyrimai leidžia apibūdinti bibliografijos raidos dėsningumus (bibliografijos atitikimo visuomeninėms, ekonominėms ir kultūrinėms sąlygoms, informacijos technologijų lygmeniui; dalių bibliografijos funkcijų ir atskirų jos grandžių bei raidos krypčių lyginamojo svorio ir reikšmingumo kitimui įvairiais istorijos laikotarpiais ir kt.).

Toliau detalizuojama bibliografinės veiklos kategorija. Kaip žinoma, teoriškai ji buvo pagrįsta Rusijoje XX a. 8–10 dešimtmečiais. Studentai supažindinami su vientisa bibliografinės veiklos samprata, jiems akcentuojamas funkcinis veiklos aspektas, bibliografijos subjekto aktyvumas. Bibliografinė veikla skirstoma į praktinę ir pažintinę (mokslinę ir mokomąją), apibūdinami jų požymiai ir savybės.

Ypač daug dėmesio kreipiama į bibliografinės veiklos struktūrą, jos funkcionavimo principus (moksliskumo, demokratiškumo, veiklos metodų ir tikslų atitikimo, diferencijuotumo, sistemiškumo ir kt.). Ši kurso dalis, kaip ir daugelis kitų, pateikiamos vadovaujantis bendramoksliniu veiklos požiūriu.

Veiklos požiūris – viena iš bendramokslinių pažinimo priemonių – bibliografijos moksle leidžia integruoti į vieną visumą visus kitais mokslinio pažinimo būdais ir priemonėmis gautus bibliografijos ir jos komponento „paveikslus“. Jo privalumą sudaro tai, kad jis neapsiriboja subjekto-objekto santykių tyrimu, o įpareigoja aprėpti ir kitus veiklos komponentus (poreikius, tikslus, priemones ir t. t.). Taigi veiklos požiūris sudaro galimybes visapusiškiau, išsamiau, sistemingiau ištirti ir suvokti bibliografiją kaip gana sudėtingą visuomeninį reiškinį, t. y. praktinės, vadybinės ir pažintinės (mokslinės ir mokomosios) veiklos sričių sistemą, garantuojančią bibliografinės informacijos rengimą, sklaidą, panaudojimą visuomenėje, konservavimą. Precedentą veiklos požiūriui taikyti bibliografijos moksle sudaro tai, kad visa bibliografijos realybė yra tam tikros

žmogaus veiklos (praktinės, pažintinės, kūrybinės ir pan.) rezultatas. Ši metodologinė priemonė įpareigoja mokslininką tirti visus veiklos komponentus kaip susijusius ir kaip sąlygojančius vienas kitą.

Reikšmingų mokslinių rezultatų taikant veiklos požiūrį pasiekė Rusijos bibliografijos mokslininkai. Galima teigti, kad ši bendramokslinė pažinimo priemonė tvirtai įėjo į jų naudojamų metodologinių priemonių arsenalą ir davė teigiamų rezultatų, iš kurių unikalčiausias buvo sąvokos „bibliografija“ apibrėžimas naudojant veiklos kategoriją. Greta tradicinio (ontologinio) požiūrio naujas veiklos požiūris pradėtas taikyti Rusijoje XX a. 8-ajame dešimtmetyje. Bibliografijos, kaip veiklos srities (sričių), koncepciją kūrė bibliografijos mokslininkai A. Barsukas, J. Tugovas, J. Fomina, E. Bespalova, M. Vochryševa ir kt. Egzistuoja moko-moji literatūra šiuo klausimu. Veiklos požiūris buvo įtvirtintas ir Sovietų Sąjungos bibliografijos terminų valstybiniame standarte. Toks bibliografijos sąvokos apibrėžimas buvo didelis žingsnis pažįstant bibliografiją kaip vientisą visuomeninį reiškinį. Jis leido atskleisti jo sudėties istorinį formavimąsi nuo afininės ir latentinės bibliografinės informacijos formų, bibliografijos sąrašų, bibliotekų katalogų iki sudėtingo visuomeninio reiškinio, koku bibliografija yra tapusi dabar. Veiklos požiūris leido išspręsti bibliografijos ir bibliografinės veiklos rūšių problemą.

Veiklos struktūrą sudaro: poreikiai, interesai, tikslai, subjektas, objektas, procesai, priemonės ir būdai, sąlygos, rezultatas. Pirmieji trys komponentai priklauso motyvaciniam veiklos blokui.

Genetiškai pradinis veiklos momentas, visų veiklos rūšių bei formų šaltinis ir varomoji jėga, yra poreikis. Interesas – konkreti poreikių išraiškos forma, poreikių suvokimo matas. Poreikiai ir tikslai transformuojami į tikslą (norimo rezultato idealų modelį). Tai sąmoningos veiklos priežastis ir jos regulatorius. Tikslas turi būti adekvatus galimybėms, jis verčia pasirinkti efektyvias priemones ir būdus. Kiekvieną veiklos rūšį nulemia objektyvios ir subjektyvios sąlygos (materialinės, žmonių išteklių ir t. t.). Sąmoningas veiklos požiūrio taikymas reikalauja tirti visų veiklos komponentų ryšius ir tarpusavio sąlygotumą. Mokslininkui jis leidžia aptikti naujas, anksčiau nežinotas analizės linijas.

Paskaitose ir seminaruose detalai nagrinėjama bibliografinės praktinės veiklos komponentinė struktūra (bibliografinės veiklos subjektai, tikslai, bibliografiniai poreikiai ir interesai, bibliografiniai procesai, priemonės, rezultatai). Daug dėmesio tenka bibliografinės praktinės veiklos procesams (bibliografavimui, katalogavimui, jo rūšims, bibliografiniam aptarnavimui), pagalbiniam procesams (bibliografiniam mokymui, bibliografinės veiklos valdymui, bibliografiniam bendravimui) ir daliniams procesams. Veiklos priemonės diferencijuojamos į specifines (veiklos metodai, veiklos formos, bibliografijos mokslinės žinios)

ir nespecifines (bibliografinės informacijos gamybos ir sklaidos kanalai, techninės priemonės). Tradiciškai daug vietos skiriama bibliografijos priemonių klasifikacijai. Kadangi O. Koršunovo ir J. Čepytės daugiaaspektės bibliografijos priemonių klasifikacijos sukurtos seniai ir iš esmės nebuvo tobulinamos, tenka jas papildyti naujomis bibliografijos priemonių rūšimis, elektroninių bibliografinių išteklių klasifikacija.

Būsimiesiems informacijos specialistams labai svarbi tema „Bibliografinės praktinės veiklos rūšinė struktūra“. Studentai supažindinami su profesionaliąja ir neprofesionaliąja bibliografinė veikla, institucinėmis jos rūšimis (ypač su bibliotekine bibliografinė veikla), rūšimis pagal objekto požymį (bendroji, mokslo pagalbinė, gamybos pagalbinė, socialinė pagalbinė praktinė bibliografinė veikla), pagal procesus (gamybinė ir vartojimo veikla), pagal naudojamus metodus. Čia studentai perpranta tokias sąvokas kaip bibliografinės informacijos pertinentumas, relevantumas, bibliografinės paieškos išsamumas, tikslumas, informacijos triukšmas, nuostoliai, bibliografinės paieškos operatyvumas ir kaina. Taip pat nagrinėjamos bibliografinės praktinės veiklos rūšys pagal produktą (einamoji, retrospektyvinė ir perspektyvinė bibliografinė veikla).

Savarankišką „Bibliografijos teorijos“ disciplinos skyrių sudaro skyrius apie bibliografijos mokslą, jo objektą, struktūrą ir ypatumus. Čia jis traktuojamas kaip bibliografinės mokslinės veiklos sritis, taip pat susidedanti iš įvairių komponentų (bibliografijos mokslininkai, specifiniai tikslai, procesai, priemonės ir rezultatai). Stengiamasi bibliografijos mokslą pristatyti kaip mokslinę discipliną, tiriančią bibliografiją kaip vientisą visuomeninį reiškinį. Jis diferencijuojamas pagal objekto, teritorinį, tyrimo aspekto požymius. Šioje temoje kalbama apie mokslo disciplinas, kurių tyrimo objektai yra bibliografija apskritai, jos atskiros dalys, bibliografiniai poreikiai ir jų patenkinimo būdai, atskirų rūšių dokumentų bibliografinio apdorojimo ir rezultatų pateikimo informacijos vartotojui būdai ir kt. Ypatingo dėmesio skiriama bibliografijos mokslo aspektinei struktūrai. Paskaitose aiškinama bibliografijos mokslo metodologijos, bibliografijos teorijos, bibliografijos istorijos, bibliografijos vadybos, bibliografijos metodikos ir technologijos specifika, apibūdinama dabartinė būklė ir tolesnės raidos uždaviniai. Stengiamasi parodyti, kad didelių perspektyvų turi naujų bibliografijos mokslo disciplinų (bibliografijos psichologijos, bibliografijos sociologijos, bibliografijos ekonomikos ir pan.) plėtotė. Čia pristatomos visos pagrindinės bibliografijos koncepcijos, nepamirštant talentingo Lietuvos bibliografijos mokslininko Viktoro Lyrovo įnašo į bibliografijos teoriją. Detaliau aptariamasi: dokumentinė-informacinė-komunikacinė (taip pageidauja O. Koršunovas įvardyti jo dokumentografinę bibliografijos koncepciją⁴), informacinė-knygotyrinė (A. Barsukas, E. Bespalova), informacinė valdymo (A. Grečichinas),

informacinė procesinė (V. Leonovas), informacinė kultūrinė (M. Vochryševa), informacinė pedagoginė (J. Tugovas, J. Zubovas), informografinė arba ideografinė (N. Sliadneva), kognityvinė komunikacinė (A. Sokolovas), kognitografinė (V. Fokejevas) koncepcijos. Paskaitoje šis mokslo bruožas vertinamas kaip jo brandos požymis, kurį sąlygoja bibliografijos mokslo objekto sudėtingumas.

Viena iš svarbių disciplinos temų yra bibliografijos mokslo vieta mokslų sistemoje. Joje nagrinėjamas šio mokslo bendramokslinis kontekstas (ryšiai su sociologija, kultūrologija, ekonomika, psichologija, istorijos ir kt. mokslais). Pagrindinis dėmesys kreipiamas į bibliografijos mokslo ryšius su gretimomis mokslo sritimis: bibliotekininkystės mokslu, knygotyra, dokumentotyra, socialinių komunikacijų teorija, informacijos ir komunikacijos mokslais. Šios temos dėstymą labai apsunkina ta aplinkybė, kad studentai daugumos minėtų disciplinų nėra klausę. Neigiamas įtakos turi ir pastaraisiais metais sumažėjęs dėstomų bendramokslinių disciplinų bibliotekininkystės ir informacijos studijų programose skaičius.

Disciplinos mokymąsi labai apsunkina literatūros lietuvių kalba stygius. Šių eilučių autoriaus mokomosios knygelės⁵ gerokai pasenusios, bibliografijos teorijos srityje šalyje specializuojasi tik J. Čepytė, todėl originalios teorinės literatūros tėra labai mažai. Iš dalies galima būtų naudoti jau minėtą O. Koršunovo vadovėlį, A. Grečichino vadovėlį „Bendroji bibliografija“⁶, I. Morgenšterno „Bendrasis bibliografijos mokslas“⁷, minėtą M. Vochryševos vadovėlį „Bibliografijos teorija“. Vertingų mokomųjų priemonių pasirodė ir kitose šalyse, pavyzdžiui, Ukrainoje – G. Švecovos-Vodkos mokomoji knyga „Bibliografijos mokslo įvadas“⁸. Dauguma studentų nemoka slavų kalbų, kuriomis pasirodo absoliuti pasaulinės teorinės literatūros bibliografijos klausimais dalis. Todėl šiuo metu labai aktualus uždavinys – parašyti „Bibliografijos teorijos“ vadovėlį lietuvių kalba.

Nuolat stengiamasi disciplinos dėstymo metodiką tobulinti. Teiginiai argumentuojami taip, kad būtų ugdomas ir treniruojamas studento mąstymas, nuolat tobulėtų jo protiniai gebėjimai. Kadangi antrojo kurso studentai turi nepakankamą bendramokslinį parengimą, paskaitų ir seminarų metu daug dėmesio kreipiamasi į bendramokslinių sąvokų aiškinimą, jų turinio apibrėžimą, studentų mokslinės kalbos turtinimą.

Dėstymo metu nevengiama nurodyti, kokios bibliografijos teorijos problemos nepakankamai ištyrinėtos ar net visai netyrinėtos, parodyti, kokia plati bibliografijos tyrimų problematika ir kokios didelės perspektyvos atsiveria jaunam mokslininkui.

Paskaitų metu stengiamasi ne tik pateikti naujas žinias, bet ir atskleisti medžiagos pateikimo logiką. Tuo siekiama mokslinio gilumo, aiškumo, prieinamumo. Toks metodas padeda ugdyti studentų loginį mąstymą.

Be paskaitų, disciplinos medžiagai giliau perprasti

vyksta seminariniai ir praktiniai užsiėmimai. Jie skirti sudėtingoms disciplinos temoms. Praktikos darbų metu studentai klasifikuoja bibliografijos priemones, nustato jų kasetines formules, apskaičiuoja bibliografinės paieškos rodiklius. Taigi mokomąją veiklą stengiamasi organizuoti taip, kad ji nebūtų tik vienpusis žinių perdavimo procesas,

o formuotų studentų mokėjimus ir įgūdžius.

Ribotos apimties disciplinoje neįmanoma, o dažnai ir netikslinga aprėpti visos bibliografijos teorijos problematikos, todėl vertėtų „Bibliografijos teoriją“ jau kitu lygmeniu – probleminiu – skaityti magistrantūros studijose.

¹ Вохрышева, М.Г. Теория библиографии. – Самара, 2004. – 364 p.

² Коршунов, О.П. Библиографоведение : общий курс. – Москва, 1990. – 231, [1] p.; Коршунов, О.П. Библиографоведение : общий курс. – Москва, 2001. – Ч. 1, разд. 1. 105 p.; Разд. 2, 3. 146 p.

³ Беспалова, Э.К. Библиографоведение : научная и педагогическая практика // Библиография. – 2003, № 3, p. 16-34.

⁴ Коршунов, О.П. Концепция начала общей теории библиографии // Библиография. – 2006, № 1, p. 99-106.

⁵ Janonis, Osvaldas. Bibliografijos teorija : mokomoji priemonė. – Vilnius, 2001. – 64 p.; Janonis, Osvaldas. Bibliografijos teorija : „Bibliografijos mokslo“ mokomoji knygelė. – 2-asis papild. ir patais. leid. – Klaipėda, 2002. – 61, [1] p.

⁶ Гречихин, А.А. Общая библиография. – Москва, 2000. – 588 p.

⁷ Моргенштерн, И.Г. Общее библиографоведение. – Санкт-Петербург, 2005. – 208 p.

⁸ Швецова-Водка, Г.М. Вступ до библиографознавства. – Київ, 2004. – 217 p.

Summary

The Discipline “The Theory of Bibliography” at Vilnius University

Osvaldas JANONIS

One of the fundamental disciplines of bibliography science lectured for the 2nd course students of Librarianship and Information bachelor studies program at Vilnius University, is “The Theory of Bibliography”. The article describes its content, discloses characteristics of lecturing

methodology, formulates goals of improving theoretical bibliographical education of students, introduces a long-matured target – to prepare a Lithuanian textbook “The Theory of Bibliography”.